

Warszawa, 21 stycznia 2016 r.

Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny

(druk nr 69)

I. Cel i przedmiot ustawy

Przedłożona Senatowi ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny z dnia 15 stycznia 2016 r. ma na celu wydłużenie, określonego w art. 102 Kodeksu karnego, okresu przedłużającego bieg przedawnienia karalności przestępstwa.

Podstawowym założeniem zawartej w art. 102 k.k. instytucji przedłużenia okresu przedawnienia jest realizacja celów postępowania karnego określonych w art. 2 § 1 pkt 1 Kodeksu postępowania karnego, czyli wykrycie i pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa.

Rozwiązanie to zmierza do umożliwienia przeprowadzenia i zakończenia wszczętego postępowania karnego, mimo upływu terminu przedawnienia określonego w art. 101 k.k.

Warunkiem bowiem prawnej dopuszczalności ścigania karnego jest ustalenie, czy nie zachodzi przedawnienie karalności danego czynu – jedna z ujemnych przesłanek procesowych (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.). Jej zaistnienie wyłącza wszczęcie postępowania albo powoduje umorzenie uprzednio wszczętego postępowania.

Przewidziane w art. 101 k.k. okresy przedawnienia liczone są od dnia popełnienia przestępstwa i wynoszą:

- 1) 30 lat – w przypadku zbrodni zabójstwa,
- 2) 20 lat – w przypadku innej zbrodni,
- 3) 15 lat – w przypadku występku zagrożonego karą powyżej 5 lat pozbawienia wolności,
- 4) 10 lat – w przypadku występku zagrożonego karą powyżej 3 lat pozbawienia wolności,
- 5) 5 lat – inne występk.

Przedłużenie biegu przedawnienia polega na dodaniu do terminów określonych w art. 101, dodatkowego okresu (z art. 102 k.k.), o który przesuwają się termin przedawnienia. Okres przedawnienia wskazany w art. 102 k.k. biegnie od zakończenia okresu wskazanego w art. 101, który rozpoczyna swój bieg w dniu popełnienia czynu zabronionego.

Wszczęcie postępowania karnego przed upływem okresu przedawnienia określonego w art. 101 powoduje uruchomienie mechanizmu wskazanego w art. 102 k.k., jednak data wszczęcia postępowania nie wpływa na sposób obliczania sumy okresów wskazanych w art. 101 i 102 k.k.

Uchwalona przez Sejm ustawa wprowadza do art. 102 dwie istotne zmiany.

Po pierwsze wydłuża z 5 do 10 lat okres przedłużenia przedawnienia karalności wszystkich przestępstw publicznoskargowych, określonych w art. 101 § 1 k.k., po drugie ustala, że zdarzeniem, które przerywa bieg terminu przedawnienia, będzie wszczęcie postępowania w sprawie (*in rem*), a nie jak dotychczas wszczęcie postępowania przeciwko osobie (*in personam*).

Należy zaznaczyć, że rozwiązanie to jest zdecydowanie mniej korzystne dla sprawców, gdyż łatwiej jest rozpocząć postępowanie *in rem* niż przeciwko konkretnej osobie, zatem istnieje mniejsza szansa, że przestępstwo się przedawni.

Wydłużenie okresu określonego w art. 102 k.k. do 10 lat było już przedmiotem nowelizacji, dokonanej ustawą z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz. U. Nr 132, poz. 1109) zaskarżonej do Trybunału Konstytucyjnego.

W uzasadnieniu do wyroku z dnia 15 października 2008 r. (sygn. akt P 32/06) stwierdzającego zgodność art. 1 pkt 2 (zmieniającego art. 102 k.k.) ustawy z art. 2, art. 32 ust. 1 art. 42 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji Trybunał stwierdził, że zgodne z Konstytucją jest wydłużenie okresów przedawnienia wobec niektórych przestępstw jak również zróżnicowanie okresów o jakie wydłuża się bieg przedawnienia w zależności od zagrożenia karą przypisaną do danego typu czynu, gdyż nie istnieje zapisane w Konstytucji „prawo do przedawnienia” zaś popełniający przestępstwo obywatel powinien oczekiwać, że będzie podlegał odpowiedzialności karnej, a nie oczekiwać na korzyści płynące z instytucji przedawnienia, która stanowi jedynie instrument polityki karnej państwa, a nie konstytucyjnie chronione prawo obywatela (tak samo wyrok TK z 25 maja 2004 r. sygn. SK 44/03).

Termin przedawnienia ma charakter materialnoprocesowy, w związku z czym nie można go przywrócić, jeżeli już upłynął (S.Waltoś, Proces karny zarys systemu, Warszawa 2003, s. 183). Nie oznacza to jednak, że nie jest możliwa jego zmiana (np. wydłużenie) w trakcie jego biegu. Tak właśnie czyni wprowadzana w ustawie regulacja, która dodatkowo w art. 2, wprowadza retroaktywne działanie przepisów ustawy w zakresie czynów, co do których termin przedawnienia jeszcze nie upłynął.

Rozwiązanie to wprawdzie pogarsza sytuację prawną sprawcy z perspektywy prawa obowiązującego w dniu popełnienia czynu to „nie jest jednak związane z naruszeniem praw nabytych ani ochroną zaufania w zakresie regulacji określających karalność czynu zabronionego. Z tych też względów nie jest objęte zakresem zastosowania gwarancyjnej zasady *lex severior poenali retro non agit*. (tak W. Wróbel Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym, Kraków 2003 s. 538).

II. Przebieg prac legislacyjnych

Sejm uchwalił opiniowaną ustawę na 8. posiedzeniu w dniu 15 stycznia 2016 r. w oparciu o projekt poselski (druk sejmowy nr 32).

Projekt ustawy, wraz z wniesioną autopoprawką, został skierowany do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach, która w dniu 15 grudnia 2015 r. przedstawiła swoje sprawozdanie, uwzględniające autopoprawkę, która wiązała przedłużenie okresu przedawnienia karalności przestępstw z wszczęciem postępowania w sprawie, nie przeciwko osobie (jest to powrót do rozwiązania zawartego w art. 106 Kodeksu karnego z 1969 r.).

W trakcie II czytania złożono dwie poprawki:

– poprawka pierwsza zawierała propozycję wydłużenia okresu przedłużenia przedawnienia nie do 10 lecz do lat 6 i proponowała powrót do związania wydłużenia okresu przedawnienia z wszczęciem postępowania przeciwko osobie,

– poprawka druga proponowała powrót do związania wydłużenia okresu przedawnienia z wszczęciem postępowania przeciwko osobie.

W III czytaniu, Sejm uchwalił ustawę, odrzucając obie zgłoszone w II czytaniu poprawki.

III. Uwaga szczegółowa

Przepis zawarty w art. 2 ustawy, rozwiązuje istotne zagadnienie intertemporalne, nakazując stosowanie znowelizowanego przepisu art. 102 k.k. nie tylko do czynów popełnionych po wejściu w życie ustawy, lecz także do tych popełnionych przed jej wejściem w życie, z wyjątkiem wszakże tych przypadków, w których przedawnienie karalności czynu już nastąpiło.

Zagadnieniem budzącym wątpliwość jest redakcja art. 2. Treść przepisu była wzorowana na treści art. 15 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny:

„Art. 15. Do czynów popełnionych przed wejściem w życie Kodeksu karnego stosuje się przepisy tego kodeksu o przedawnieniu i zatarciu skazania, chyba że termin przedawnienia już upłynął.”

oraz na przepisie zawartym w art. 2 ustawy z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny:

„Art. 2. Do czynów popełnionych przed wejściem w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy Kodeksu karnego o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął.”

Oba powyższe przepisy nie tylko wskazywały, że zmieniane przepisy o przedawnieniu były przepisami konkretnej ustawy, oba odnosiły się też do grupy „przepisów”, które regulowały całościowo instytucję przedawnienia (i zatarcia skazania).

Obecna treść art. 2 nie wskazuje do którego aktu prawnego przepis się odnosi oraz nadal posługuje się sformułowaniem „przepisy” w liczbie mnogiej, podczas gdy ustawa zmienia tylko jeden przepis Kodeksu karnego (w odróżnieniu od obu wyżej wskazanych ustaw).

Rozważenia wymaga wprowadzenie w art. 2 ustawy poprawki, polegającej na zastąpieniu wyrazów „przepisy o przedawnieniu” wyrazami „przepis art. 102 ustawy zmienianej w art. 1,”.

Dzięki takiej zmianie przepis stanie się czytelny i precyzyjnie nawiąże do instytucji prawa karnego zmienianej w art. 1 niniejszej nowelizacji.

IV. Propozycja poprawki

– w art. 2 wyrazy „przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą” zastępuje się wyrazami „przepis art. 102 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą”.

Beata Mandylis

Główny legislator